KHAI THÁC TIỀM NĂNG ĐỂ PHÁT TRIỂN DU LỊCH TREKKING TẠI HUYỆN BÁT XÁT, TỈNH LÀO CAI

Đồng Thị Thu Huyền, Nguyễn Thị Bích Liên
Khoa Du Lịch, Trường Cao đẳng Lào Cai

***Tóm tắt**: Loại hình du lịch trekking xuất hiện ở Việt Nam khoảng 20 năm trở lại đây. Ở Lào Cai, sau Sa Pa, du lịch trekking tại Bát Xát được bắt đầu được du khách biết đến từ năm 2012, sau đó vào năm 2015 khi tổ chức thành công giải leo núi "chinh phục đỉnh Lảo Thần", đây chính là tiền đề phát triển cho loại hình du lịch trekking mà Bát Xát được ví như là thiên đường của loại hình du lịch này. Với cảnh quan thiên nhiên độc đáo, có nhiều đỉnh núi cao nằm trong top 10, top 20 của Việt Nam, cùng với bản sắc văn hóa phong phú và các chính sách phát triển du lịch hợp lý, huyện Bát Xát có tiềm năng lớn để trở thành điểm đến trekking hàng đầu Việt Nam. Việc khai thác và phát triển loại hình du lịch này không chỉ mang lại lợi ích kinh tế mà còn góp phần bảo vệ môi trường và giữ gìn văn hóa địa phương, tạo nên giá trị bền vững cho cộng đồng và ngành du lịch tỉnh Lào Cai.*
***Từ khoá:** Tiềm năng du lịch, trekking, bảo tồn, khai thác tiềm năng du lịch, du lịch trekking ở Bát Xát.*

Nhận bài ngày 25.01.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.02.2025
Liên hệ tác giả: Đồng Thị Thu Huyền; email: thuhuyendllc@gmail.com

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Du lịch là ngành kinh tế cộng sinh, được xem là ngành mang lại nhiều cơ hội việc làm cho người dân tộc tại các xã thuộc huyện Bát Xát, góp phần cải thiện đời sống, nâng cao dân trí và đóng góp cho việc an sinh xã hội. Do đó, việc nghiên cứu các điều kiện để phát triển loại hình du lịch phù hợp, từ đó đưa ra những giải pháp gắn du lịch với định hướng bảo tồn và cũng như phát huy được giá trị văn hóa đặc sắc của người dân bản địa trong giai đoạn hiện nay là rất cần thiết. Đối với mỗi điểm đến du lịch, sản phẩm càng đa dạng, càng mới mẻ sẽ là điểm nhấn thúc đẩy sự khám phá của du khách. Việc tận dụng tài nguyên du lịch kết hợp bảo tồn giá trị văn hóa cũng là tiền đề để tạo ra nhiều sản phẩm du lịch bền vững, đáp ứng sự phát triển du lịch trong giai đoạn hiện nay.

Đối với huyện Bát Xát, phát triển loại hình du lịch trekking tuy muộn hơn Sa Pa nhưng nơi đây lại có nhiều tiềm năng với các đỉnh núi cao và dễ khai thác để đưa vào các tuyến đường trekking được nhiều du khách yêu thích và lựa chọn. Đồng thời cũng kết nối được các tuyến đường trekking từ Sa Pa hoặc Lai Châu sang. Để nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch, Bát Xát đã triển khai nhiều giải pháp, trong đó tính liên kết sản phẩm du lịch giữa cộng đồng người dân bản địa giữa các bản được chú trọng. Tạo tính liên kết của các sản phẩm du lịch địa phương thu hút du khách, đặc biệt là có sự kết nối giữa các tuyến đường tạo nên nhiều sản phẩm mới. Cho đến nay, trong các nghiên cứu trước đó chưa có tác giả nào nghiên cứu đến vấn đề du lịch trekking ở Bát Xát và việc khai thác tiềm năng du lịch để phát triển loại hình du lịch này.

2. NỘI DUNG

2.1. Các khái niệm cơ bản

Từ *Trek* được xuất phát từ tiếng Nam Phi, là một từ của người Boer (Người Châu Phi gốc Hà Lan) có nghĩa là "một chuyến đi theo xe bò"[1]. Sau này khi được sử dụng rộng rãi nó được chuyển sang một nghĩa rộng hơn là một chuyến đi dài và gian khổ. Khái niệm "Trekking"

[1] Trích dẫn từ trang 9, Outside Adventure Travel, David Noland, 2001.

trong thuật ngữ "du lịch Trekking" có sự khác biệt với khái niệm "Hiking" (đi bộ vất vả) ở điểm: "Hiking" chỉ có nghĩa đơn thuần là chỉ cách thức nỗ lực di chuyển, đi bộ với cường độ cao, hay chỉ một môn thể dục thể thao; còn "Trekking" có ý nghĩa là đi bộ khám phá, mạo hiểm.

Theo Rober Strauss (1996): *Những chuyến Trekking có gắng cắt đứt liên hệ của du khách với thế giới văn minh, gia tăng nhu cầu khám phá bản thân, thử thách chịu đựng của bản thân với những hoạt động qua đêm dài ngày ở những vùng sâu, vùng xa và nơi hẻo lánh, hoang dã.* Như vậy, hoạt động Trekking thể hiện thái độ tự chủ (ít phụ thuộc hoặc không phụ thuộc) của con người đã là được thông qua một quãng thời gian dài xa cách với thế giới văn minh.

Theo David Noland (2001): *"Trek" là một chuyến đi bộ đường dài, nhiều ngày từ một điểm A đến một điểm B (hay quay lại A) mà trong suốt chuyến đi đó người đi bộ không phải mang hành lý nặng nề mà cũng không phải chuẩn bị nấu ăn.* Nói chung, mặc dù hoạt động kinh doanh tổ chức Trekking có dịch vụ nhân viên khuân vác hay gia súc chở hành lý và lều trại trọn gói, nhưng định nghĩa này vẫn nói lên việc ăn uống và nghỉ ngơi tại nơi nghỉ hoặc lều trại. Điều này suy ra dù có theo khuynh hướng tự tổ chức, thì các du khách Trekking vẫn cần nhờ đến sự giúp đỡ của cư dân địa phương.

Trong thực tế khi nghiên cứu các hoạt động du lịch, khái niệm du lịch Trekking bao hàm các nội dung sau:

- Thường thực hiện ở những vùng núi có địa hình đồi núi và cao nguyên, những nơi hoang sơ, hẻo lánh.
- Thỏa mãn nhu cầu của khách du lịch được hòa mình vào thiên nhiên và cuộc sống con người ở điểm đến, thử thách, rèn luyện và khả năng thích nghi, chịu đựng của bản thân về tâm – sinh lý.
- Được tiến hành bằng phương thức đi bộ, kéo dài một hay nhiều ngày không đơn thuần là một chuyến dã ngoại ngoài trời, đi bộ trên núi hay một chuyến leo trèo.

Như vậy về mặt thuật ngữ, *du lịch Trekking* được hiểu theo nghĩa là *du lịch đi bộ khám phá, mạo hiểm.*

2.2. Tiềm năng phát triển du lịch trekking tại huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai

2.1.1. Khái quát về huyện Bát Xát

Huyện Bát Xát, cách thành phố Lào Cai 12 km, có tổng diện tích đất tự nhiên là 103.568,02 ha, là địa bàn quan trọng về phát triển kinh tế, xã hội, quốc phòng, an ninh của tỉnh Lào Cai, đây cũng là nơi con sông Hồng chảy vào đất Việt. Tên gọi Bát Xát là tên phiên âm từ tiếng quan hoả, từ "Pả Xa" (tức là bãi cát), gọi chệch thành Bát Xát. Phía Bắc giáp huyện Kim Bình, phía Đông giáp huyện Hà Khẩu, tỉnh Vân Nam, Trung Quốc; phía Nam giáp Thị xã Sa Pa, phía Tây giáp huyện Phong Thổ, tỉnh Lai Châu; có chiều dài đường biên giới với Trung Quốc là 83,894km. Địa hình cơ bản của huyện là đồi núi cao, chia cắt bởi các thung lũng hẹp sâu, khí hậu nhiệt đới, nóng ẩm và mưa nhiều. Do sự cắt xẻ của địa hình tạo nên vùng núi cao ở phía Tây Bắc, đây chính là điều kiện hình thành và phát triển loại hình du lịch trekking ở Bát Xát.

Bát Xát được biết đến như là điểm khởi đầu dãy núi Hoàng Liên Sơn về hướng Tây Bắc, dãy núi này lớn nhất Việt Nam với đỉnh Fansipan cao 3.143m và được mệnh danh là mái nhà của Đông Dương. Khu vực Bát Xát là một phần trong hệ thống đó, với sự kết hợp tài tình giữa yếu tố địa lý, địa hình, khí hậu, thủy văn và con người đã tạo ra nhiều cảnh quan thiên nhiên hùng vĩ hấp dẫn du khách khi khám phá cảnh quan Bát Xát. Bát Xát có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, đa dạng, địa bàn có nhiều đỉnh núi cao và hệ thống các thác nước đẹp, hùng vĩ. Ngoài ra, khu vực Bát Xát còn là sự kết hợp giữa hệ sinh thái tự nhiên đa dạng với những loài hoa đặc trưng, sự đa dạng hệ động, thực vật, sinh thái, cùng với cảnh quan ruộng bậc thang và cảnh quan làng bản đã tạo nên nét đặc trưng riêng của sản phẩm du lịch leo núi đặc trưng kết hợp hoạt động giáo dục môi trường, phù hợp với nhiều lứa tuổi và đối tượng khách du lịch.

2.1.2. Tiềm năng du lịch để phát triển du lịch trekking tại huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai

Huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai được thiên nhiên ưu ái ban tặng cảnh quan hùng vĩ, hoang sơ với những dãy núi trùng điệp, những thung lũng xanh mướt và những bản làng mang đậm bản sắc văn

hóa của đồng bào dân tộc thiểu số. Đây là điều kiện thuận lợi để phát triển loại hình du lịch trekking, thu hút du khách yêu thích khám phá và trải nghiệm.

a) Địa hình

Đối với việc phát triển du lịch trekking, địa hình là yếu tố quan trọng hình thành nên các tuyến đường và là nguồn tài nguyên quyết định đến việc tạo ra sản phẩm du lịch leo núi. Khu vực Bát Xát có địa hình chủ yếu là núi đá vôi cao bị cắt xẻ xen lẫn với các thung lũng hẹp chạy dài theo hướng Tây Bắc – Đông Nam. Khu vực có nhiều đỉnh núi cao đã được đưa vào khai thác phát triển du lịch bao gồm:

- Đỉnh Pu Ta Leng cao 3.049m, nằm trên dãy Hoàng Liên Sơn, là ranh giới tự nhiên giữa xã Trung Lèng Hồ, huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai và xã Hồ Thầu, huyện Tam Đường, tỉnh Lai Châu. Pu Ta Leng không chỉ hấp dẫn bởi là đỉnh giữ vị trí Top 3 đỉnh núi cao nhất Việt Nam, mà thú vị hơn cả là những khám phá, trải nghiệm trên hành trình chinh phục. Sở hữu độ cao 3.049m so với mực nước biển, ngọn núi này được người dân tộc Hmông nơi đây thường gọi với cái tên "Pú Tả Lèng". Thế nhưng điều mà Pu Ta Leng níu chân bất kỳ ai khi tới đây chính là dòng suối trong xanh, mát lạnh cùng với những con đường khúc khuỷu xuyên qua cánh rừng nguyên sinh hùng vĩ và thảm thực vật vô cùng phong phú.

- Đỉnh Ky Quan San có độ cao 3.046m. Ky Quan San (theo phiên âm của người địa phương là Ky Kouân Chan) là dãy núi thuộc địa giới hành chính thôn Trung Hồ, xã Trung Lèng Hồ, huyện Bát Xát, tỉnh lào Cai. Đỉnh Ky Quan San, nằm trên ranh giới giữa huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai và huyện Phong Thổ, tỉnh Lai Châu là một trong những điểm tham quan hấp dẫn của khách du lịch khi đến Bát Xát. Trong những năm qua đỉnh núi này hấp dẫn khách du lịch không chỉ bởi đây là đỉnh núi cao thứ 4 Việt Nam mà còn là những kỳ quan thiên nhiên trong suốt hành trình chinh phục. Nơi đây được thừa hưởng những vẻ đẹp hoang sơ hấp dẫn của núi rừng Tây Bắc.

- Đỉnh Nhìu Cồ San nằm ở hướng Tây Bắc của thôn Nhìu Cù San thuộc địa phận xã Sàng Ma Sáo, huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cao, nằm cách trung tâm huyện Bát Xát hơn 50km về phía Tây Tây Bắc, cách Thị xã Sa Pa khoảng 60 km nếu du khách di chuyển theo tuyến tỉnh lộ 155 rồi ngược từ Bản Xèo lên Mường Hum – Dền Sáng. Đây là một phần dãy núi thuộc hệ thống Hoàng Liên Sơn kéo dài từ Lai Châu sang Bát Xát – Lào Cai, là đỉnh núi cao thứ 9 trong top những đỉnh núi cao nhất Việt Nam với độ cao 2.965m so với mực nước biển. Nhìu Cồ San theo tiếng quan hỏa của người Hmông xưa hay dùng có nghĩa là "Núi Sừng Trâu". Sở dĩ có tên gọi như vậy là do ngọn núi có hình dáng đặc biệt của dãy núi cong vút lên cao, ngọn núi này cao ở hai bên, lõm xuống theo đường cong ở giữa giống một cặp sừng trâu, nhìn từ xa núi Nhìu Cồ San có hai đỉnh chĩa ra hai phía được uốn cong nhìn tựa như chiếc sừng trâu khổng lồ, nên người dân địa phương nơi đây đã lấy cái tên "Nhìu Cồ San - Núi Sừng Trâu" để đặt cho núi.

- Đỉnh Lảo Thẩn 2.860m vươn mình sừng sững giữa mây trời thuộc địa giới hành chính các xã: Dền Sáng, Dền Thàng, Trịnh Tường của huyện Bát Xát, tỉnh Lào Cai. Nằm trên độ cao 2.860m so với mực nước biển, đỉnh Lảo Thẩn nằm trong top 20 đỉnh núi cao nhất Việt Nam. Đỉnh Lảo Thẩn với thế núi khoẻ khoắn, hình dáng như kim tự tháp vươn mình lên trên các tầng mây. Lảo Thẩn là cái tên phổ biến nhất mà dân địa phương ở đây thường gọi khi nhắc tới đỉnh núi này. Theo tiếng địa phương "Lảo" là 2, "Thẩn" là núi, có nghĩa là hai tầng núi. Với khung cảnh thần tiên khi mây trời và nắng gió cùng hòa quyện; nơi đây quanh năm mây mù bao phủ, ít có ánh sáng mặt trời, nhất là vào mùa đông. Đường lên chinh phục đỉnh Lảo Thẩn là những con đuờng mòn ngoằn nghèo men theo những sườn đồi xuất phát từ thôn Phìn Hồ, xã Y Tý xuyên qua rừng trúc, rồi rừng già với nhưng cây cổ thụ hàng trăm năm tuổi. Trong khu rừng, khi là trời nắng lúc thì ngập trong màn sương mờ đặc. Nhưng dù trong điều kiện nào thì khu rừng vẫn tuyệt đẹp, nên thơ trong tiếng của các loài chim véo von.

- Di tích danh lam thắng cảnh cấp tỉnh "Đường đá cổ Pavie" với chiều dài gần 20km, đường đá cổ Pavie được xây dựng từ thời Pháp thuộc (1927). Con đường cổ lát đá phủ đầy rêu xanh ẩn mình dưới tán rừng già Hoàng Liên Sơn hùng vĩ, hiện nay cơ bản vẫn giữ được vẻ đẹp hoang sơ cũng như các giá trị văn hóa, lịch sử đang chờ đón du khách đến trải nghiệm, khám phá. Du khách sẽ bắt gặp là những thửa ruộng bậc thang vàng óng trong mùa lúa chín, hay như những dải lụa lấp lánh mùa